

ad ea quae sunt perfectionis, cum aliqua solemnitate. Hic agitur de caritate pastoralis. Episcopus enim se obligat ad ea quae sunt perfectionis, pastorale assumens officium, ad quod pertinet ut animam suam pastor ponat pro ovibus suis. Sed hac professione adhibetur quaedam solemnitas consecrationis secundum illud apostoli ad Timotheum: «Rogo te ut resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum mearum» (2 Tim. 1, 6). Perfectio etenim consistit in praeparatione animi, ut scilicet homo sit paratus, si fuerit opus, omnia dimittere vel distribuere. Et ad hoc maxime tenentur episcopi, quod omnia sua pro honore Dei et saluti sui gregis contemnant vel rapinam bonorum suorum, cum opus fuerit vel pauperibus sui gregis largiendo vel rapinam bonorum suorum cum gaudio sustinendo. Insuper episcopi tenentur vitam suam dare pro ovibus suis, quod est perfectionis summum, iuxta illud apostoli: «Ego autem libentissime impendam et superimpendam ipse pro animabus vestris» (2 Cor. 12, 15). Haec perfectio vocatur perfectio pastoralis.

De statu presbyterorum et diaconorum. Ratione sacri ordinis quem presbyteri et diaconi suscipiunt non ponuntur simpliciter in statu perfectionis, cum in Ecclesia occidentali solum votum continentiae emittant.

Ex parte autem curae animarum presbyteri et diaconi non obligantur vinculo perpetui voti. Quamquam presbyteri et diaconi sint cooperatores episcopi, attamen non obligant totam vitam suam ad curam animarum sicut episcopus. Ceteris paribus presbyteri sunt minoris perfectionis quam religiosi. Si vero religiosus careat ordine, tunc manifestum est praeeminentiam ordini excellere quantum ad dignitatem, ad quam maior sanctitas interior requiritur quam requirat etiam religionis status.

De statu religioso. Ad statum perfectionis religiosae requiritur, in genere, obligatio perpetua ad ea quae sunt perfectionis, cum aliqua solemnitate. Religiosi enim se voto astringunt ad hoc quod a rebus saecularibus se absterneant, quibus licite uti potuerint, ad hoc quod liberius Deo vacent. Perfectio non consistit essentialiter in abrenuntiatione propriarum facultatum in actu sed in praeparatione animi ut scilicet homo sit paratus, si fuerit opus, omnia dimittere vel distribuere. Ad hoc tenentur religiosi ut saecularibus renuntiantes Deo se vovent ut ipso serviant. Religionis status principaliter institutus est ad perfectionem adipiscendam per quaedam exercitia quibus tolluntur impedimenta perfectae caritatis. Religiosus enim dicitur qui se totaliter mancipat divino servitio, quasi holocaustum Deo offerens. Unde Gregorius dicit: «Sunt quidam qui nihil sibimetipsis reservant, sed sensum, linguam, vitam atque substantiam, quam per ceperunt, omnipotenti Deo immolant».

Exc.MUS P. D. CAROLUS WOJTYLA
Archiepiscopus Cracoviensis

Nomine episcoporum Poloniae.

In cap. II schematis cum alia tum etiam doctrina de collegialitate episcopali proposita est, quae nobis omnino recta et firmiter, aperteque tenenda videtur. Attamen nostra opinio huius doctrinae expositio, quatenus in schemate locum habet, quibusdam defectibus laborat. Etenim: 1) non omnes partes huius expo-

sitionis secum arcte cohaerent quapropter corpus doctrinae de collegialitate non tam perfecte evolvitur, 2) non omnibus locis cum eadem claritate et vi traditur, 3) ad quam doctrinam probandam eamque explicandam obiter tantum et insufficienter adhibiti sunt textus evangelici, nempe *Mt.* 18, 18 et 28, 18-20, qui in hac re magni sunt momenti, 4) in ipso schematis corpore haud sufficientem locum testimonia traditionis primaevae obtinent.

Quapropter proponimus hic sequentes emendationes quae spectant: 1) ordinem in capite servandum, 2) ipsum textum schematis corrigendum et adimplendum ad defectus superius enumeratos eliminandos.

I. Animadversiones quoad ordinem in capite servandum.

A) Attenta de collegialitate doctrina ordo in capite servatus generaliter aptus videtur, attamen in nonnullis corrigendus. Proponitur ergo sequens numerorum dispositio:

- N. 11. (Prooemium).
- N. 12. (De institutione duodecim apostolorum).
- N. 13. (De episcopis successoribus apostolorum).
- N. 14. (De collegio episcopali eiusque capite)
(olim n. 16).
- N. 15. (De relationibus episcoporum in collegio)
(olim n. 17).
- N. 16. (De episcopatu ut sacramento)
(olim n. 14).
- N. 17. (De presbyteris et diaconis)
(olim n. 15).

Cuius mutati ordinis hae sunt rationes:

1. N. 14 (de episcopatu ut sacramento) dirimit tenorem doctrinae, quae evolvitur nn. 11, 12, 13, 16, qui omnes de collegialitate episcopalis potestatis tractant.

2. Tota n. 14 doctrina cum iis, quae sacro Concilio de presbyteris et diaconis dicenda sunt, evidenter coniungitur. Recte ergo videtur postulari ut hi duo numeri, scil. 14 et 15, post declaratam de collegialitate episcopali doctrinam, locum teneant.

B) Ad n. 17 (De relationibus episcoporum in collegio) quod attinet haec videntur notanda:

a) Peropportunum videtur doctrinam de relationibus membrorum collegii episcoporum hoc loco exponere et explicare, tum pro integritate doctrinae de collegialitate obtinenda, tum pro sana praxi in futuro dirigenda. Expositio haec autem debet esse sobria, magis dogmatica quam moralis.

b) Relationes inter episcopos unum collegium constituentes valde obscure enucleantur et parum convincentibus rationibus niti videntur.

C) Insuper transferenda sunt:

1. Pars n. 16 (pag. 27, linn. 5-9) ad n. 13 eo, quod testimonia S. Traditionis illic ponenda proponimus.

2. Pars n. 16 (pag. 27, linn. 18-22) de potestate Petro et Duodecim collata ad n. 12 (pag. 24, lin. 1) post verba: «... Petrum praefecit», ubi cum aliis verbis melius cohaerebit.

3. Pars n. 14 (pag. 25, linn. 26-37) de Christi praesentia in sacramentali

actione episcoporum, aptior videtur in cap. I, n. 5 (pag. 9, lin. 33 ad pag. 10, lin. 3).

4. Examinandum est etiam, omittendane sit pars n. 13 (pag. 24, linn. 21-26), quae quidem parum argumenti habens et minus arcte cum contextu cohaerens videtur.

II. Animadversiones quoad nonnulla fragmenta textus cap. II.

A) *Ad n. 11* (pag. 23). Lin. 10, loco: « ac super apostolos fundavit » dicatur: « necnon super duodecim apostolos fundavit ». Lin. 14, loco: « quorum successores » dicatur: « quorum collegii successores ». Linn. 16-19: allatum fragmentum constitutionis *Pastor Aeternus* pleniori modo citetur, scil.: « Ut vero episcopatus ipse unus et indivisus esset, et per cohaerentes sibi invicem sacerdotes credentium multitudo universa in fidei et communionis unitate conservaretur, B. Petrum ceteris apostolis praepone in ipso instituit perpetuum utriusque unitatis fundamentum ». Ratio talis citationis totius fragmenti, haec est: Fragmentum illud docet Petrum esse fontem unitatis non solum collegii apostolorum, sed etiam totius societatis fidelium. Doctrina haec bene cohaeret cum doctrina superius proposita de connexionione unitatis collegii episcoporum cum unitate totius Ecclesiae (cf. n. 16, pag. 27, lin. 23 cum proposito ibi supplemento). Lin. 23, loco: « successoribus apostolorum », dicatur: « successoribus collegii apostolorum ».

B) *Ad n. 12* (pag. 23). In textu huius numeri sequentia inserenda videntur: (Nota: textus linea subsignatus est textus a nobis propositus; textus vero non subsignatus est textus schematis): Dominus Iesus precibus ad Patrem fuis, vocans ad se quos voluit, duodecim elegit, *quasi principes novi populi Dei* (cf. *Mt.* 19, 28; *Lc.* 22, 29-30), ut essent cum illo, et ut mitteret eos praedicare nuntium evangelicum (cf. *Mc.* 3, 13-19; *Mt.* 10, 1-42); quos et apostolos nominavit (cf. *Lc.* 6, 13), et ad instar instituit cuiusdam corporis collegialis, cui ex iisdem electum Petrum praefecit. *Quod autem voluit novum populum Dei i. e. Ecclesiam suam instituire, eosdem apostolos potestatis suae, quae data ei erat in caelo et in terra* (cf. *Mt.* 28, 18) *participes fecit. Et imprimis Petrum ut petram seu rupem Ecclesiae posuit* (cf. *Mt.* 16, 18) *eumque Pastorem totius sui gregis constituit* (*Io.* 21, 16). *Iisdem verbis tum Petro, tum duodecim simul apostolis ligandi, atque solvendi potestatem tribuit* (cf. *Mt.* 16, 18 et 18, 18),¹ *significans potestatem ligandi atque solvendi Petro traditam competere etiam collegio apostolorum cum Petro eorum capite.*² *Ante passionem suam rogabat Iesus Patrem pro apostolis, qui mansuri erant in mundo, ut essent unum, sicut ipse cum Patre suo* (cf. *Io.* 17, 11). *Post mortem suam et resurrectionem, Ecclesia iam condita*

¹ Textus a verbis « Petrum ut Petram... » ad verba: « ...potestatem tribuit » translatus est e numero 16 (pag. 27, linn. 18-22).

² Cf. S. LEO M., *Sermo* IV, 3; *PL* 54, 151. In commentario suo *ad Matthaeum* 16, 19 dicit: « Transivit quidem etiam in alios Apostolos ius potestatis ipsius (i. e. Petri), et ad omnes Ecclesiae principes decreti huius constitutio commevit; sed non frustra uni commendatur quod omnibus intimetur ». Cf. etiam S. HIERONYMUS, *Adv. Iovinianum* I, 26; *PL* 23, 247. « At dicis, super Petrum fundatur Ecclesia: licet id ipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, et cuncti claves regni caelorum accipiant et ex aequo super eos Ecclesiae fortitudo solidetur, tamen propterea inter Duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio ». Cf. etiam S. CYPRIANUS, *Liber de unitate Ecclesiae* IV; *PL* 4, 498.

sanguine suo,³ conversus iterum ad omnes apostolos, simul cum Petro eorum omnium capite⁴ congregatos et coram se adstantes, misit illos in universum mundum, ut suae potestatis summi et unici Prophetae, Sacerdotis et Pastoris participes facti, omnes populos Christi discipulos constituerent, eosque sanctificarent et regerent (cf. *Mt.* 28, 16-20; *Mc.* 16, 15; *Lc.* 24, 45-48; *Io.* 20, 21), sicque unam Ecclesiam diffunderent, eamque sub tutela ipsius Domini, qui promisit se esse cum eis, ministrando gubernarent omnibus diebus usque ad consummationem saeculi (*Mt.* 28, 20).

Itaque Christus Dominus summam, plenam trinamque potestatem in universam Ecclesiam suam tum soli Petro cum etiam duodecim apostolis, sicuti collegio a se instituto, sub Petro collegii capite, commisit.

Apostoli autem praedicando fidem, resurrectione Christi firmatam et operante Spiritu Sancto ab audientibus acceptatam, Ecclesiam exstruunt universalem aedificatam super Petrum (cf. *Mt.* 16, 18), fidelibus omnibus « superaedificatis super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu » (*Eph.* 2, 20; cf. *Apoc.* 21, 14).

C) *Ad n. 13* (pag. 24). Lin. 32, loco: « gregum suorum », dicatur « partium gregis » (cf. linn. 34 et 28 ss.). Linn. 37 ss. loco: « constituerunt episcopos eorum etc. » proponitur: « constituerunt episcopos, successores episcopatus sui ipsumque ordinem successionis pro doctrinae, sacri cultus et gubernationis eorum, qui credituri erant, ministerio (cfr. pag. 23, lin. 16, insuper: *Const. Pastor Aeternus*, DENZ. 1821).

A lin. 40 (pag. 24) n. 13 debet modificari ut sequitur: *Christus volens, ut potestas ab eo apostolis concessa in eorum successores transeat, voluit etiam potestatem hanc ad consummationem saeculi* (cf. *Mt.* 28, 20) *in sua structura immutabilem permanere*. Permanet ergo potestas a Domino singulariter Petro, ut primo e collegio apostolorum huiusque collegii principi concessa et successoribus eius transmissa *individualiter, pariter ac eadem potestas totius collegii apostolici Ecclesiam pascendi a corpore sacro episcoporum exercenda transmissaque eis non prout singulis personis, sed uti collegio*.

Proinde *Sacra Synodus docet Christum collegii episcoporum immediatum auctorem fuisse et collegio capiti suo coniuncto et subordinato, supremam potestatem pro tota Ecclesia tribuisse*. Itaque qui audit episcopos, qui cum Romano Pontifice eorum capite velut collegium apostolicum cum Petro fideles edocent et pascunt, Christum audit, qui vero spernit Christum spernit et eum qui Christum misit (cf. *Lc.* 10, 16-17). Nihil ergo mirum quod a primis Ecclesiae temporibus episcopos officii sui universam Ecclesiam respicientis conscios videmus⁵ qui libenter et quasi necessarie secum de rebus ecclesiasticis consulunt, epistolae ad alias Ecclesias mittunt, synodos etiam plurimas in variis Ecclesiae regio-

³ Cf. PIUS XII, Enc. *Mystici Corporis Christi*, A.A.S., 35 (1943), p. 207.

⁴ Cf. S. OPTATUS MIL., *De schismate Donatistarum* 2, II; et 7; PL 11, 947 et 1087: « ... omnium apostolorum caput Petrus ... ». Si Petrus est caput apostolorum eo ipso apostoli unum efficiunt corpus i. e. unum collegium.

⁵ Cf. S. IOANNES CHRYSOSTOMUS, *In laudationem S. Eustachii* (*Opera S. Ioannis Chr.*, ed. Paris 1864, t. II, 602): « Probe siquidem a Spiritu gratia fuerat edoctus (Eustachius) Ecclesiae praesulem non de illa tantum sollicitum esse debere, quae a Spiritu Sancto illi commissa est, sed etiam de quavis in orbe terrarum constituta; atque hoc ille sacris e precibus

nibus celebrant ut circa utilitatem ecclesiasticae administrationis commune sit eis consilium.⁶ Praeterea perantiquus usus indolem collegialem sacri episcopatus innuit, ubi novum electum a tribus saltem episcopis ad summi sacerdotii ministerium elevandum esse statuit et communionem inter Ecclesias ope episcoporum enixe commendat.⁷ Unus enim et indivisus censetur episcopatus a Petri sede exortus, cuius a singulis in solidum pars tenetur.⁸

Ecclesia creditur super episcopos constituta ita, ut omnis actus Ecclesiae per eosdem gubernetur.⁹ Unusquisque episcoporum particeps est supremae in Ecclesia potestatis ligandi et solvendi (cf. *Mt.* 18, 18) eo, quod ad collegium episcoporum pertinet et quidem adeo, ut nec potestatem nec honorem habere possit episcopus, qui ab Ecclesiae vinculo atque ab episcoporum collegio seiunctus sit.¹⁰

D) *Ad n. 16* (pag. 27). Linn. 5-9 transferantur in n. 13 (cf. id, quod in hac re dictum est in nota 7 adnotationum, quae n. 13 spectant). Lin. 16 loco: « et numquam sine hoc capite », dicatur: « sine quo nec corpus esset nec continuatio collegii apostolici ». Linn. 18-22 transferantur in n. 12 (cf. id quod dictum est in cap. I Animadversionum sub C n. 2).

Lin. 23, loco « unitatem gregis Christi repraesentat », dicatur: « unitatem gregis Christi, novi populi Dei repraesentat et quodammodo efficit ». Lin. 27, post verba: « organicam structuram » addatur: « cuius nulla similis in societate civili ». Lin. 35 loco: « exerceri potest », proponitur: « exercetur ».

[*Subsignavit etiam*] Ioannes Jaroszewicz, adm. ap. Kielcensis.

34

EXC.MUS P. D. LINUS ZANINI

Archiepiscopus tit. Hadrianopolitanus in Haemimonto

De sic dicta « collegialitate » episcoporum animadversiones. Antea aliqua dicantur de ipso nomine. Meo iudicio appellatio « collegialitas » est aequivoca et ideo necesse esset vel ipsam de medio tolli vel clarius explicari. Nam « collegium » in ordinaria acceptance linguistica significat aliquam congregationem seu aliquod sodalium in quo omnes sodales *eandem* auctoritatem et dignitatem

colligebat. Si enim pro universa Ecclesia, inquit, fundendae sunt preces, quae a finibus ad fines usque pertinet orbis terrarum, multo magis et eius universae gerere curam oportet, et de omnibus pariter esse sollicitum omnibus providere ».

⁶ Cf. S. CYPRIANUS CARTH., *ep. XIX, PL 4, 302.*

⁷ Haec propositio translata est e n. 16 (pag. 27, linn. 5-9) propter internam connexionem cum his, quae in supplementis traduntur, ubi primaeva traditio allata est tamquam argumentum ad confirmandum, quod Ecclesia iam ab initio sibi conscia fuisset potestatem, a Christo apostolis eorumque successoribus concreditam, attributo collegialitatis insignitam fuisse. Quod quidem supplementum in n. 13 inserendum videtur, ubi de existentia collegii episcopalis ex institutione Christi tractatur, minime autem in n. 16, ubi dicitur de relatione episcoporum, cum Papa in collegio, cuius existentia iam supponitur.

⁸ Cf. S. CYPRIANUS CARTH., *De unitate Ecclesiae, 5, PL 4, 501; Ep. XL, ib. 3, 820-821.*

⁹ Cf. S. CYPRIANUS CARTH., *Ep. XXVII, PL 4, 298.*

¹⁰ Cf. S. CYPRIANUS CARTH., *Ep. LII, PL 3, 791.*